

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Białymstoku

LBI-4101-003-03/2014
P/14/022

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Białymstoku
ul. Akademicka 4, 15-267 Białystok
T +48 85 874 81 00, F +48 85 874 81 33
lbi@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/14/022 – System egzaminów zewnętrznych w oświacie
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Białymstoku
Kontroler	Janusz Zawirski – główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 89543 z dnia 28 lutego 2014 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2)
Jednostka kontrolowana	Zespół Szkół Mechanicznych i Ogólnokształcących Nr 5 im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łomży (zwany dalej „Zespołem Szkół”)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Jacek Kocoń – dyrektor Zespołu Szkół (dowód: akta kontroli str. 3-4)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie mimo stwierdzonych nieprawidłowości¹, działalność Zespołu Szkół w zakresie analizy i wykorzystania szkolnych wyników egzaminów zewnętrznych do podnoszenia osiągnięć dydaktycznych w latach 2009/2010-2013/2014 (do zakończenia kontroli).

Uzasadnienie oceny ogólnej

Pozytywna ocena wynika z utrzymywania, w latach szkolnych 2010/2011-2012/2013, wzrostu efektów nauczania w Zespole Szkół. Ocena ta odnosi się szczególnie do Technikum, w którym osiągnęto wyraźny postęp edukacyjnej wartości dodanej (EWD) w części matematyczno-przyrodniczej, w odróżnieniu od Liceum Ogólnokształcącego, w którym wskaźniki te – mimo wzrostu – były niezadowalające. Na pozytywną ocenę zasługuje również fakt, iż w Zespole Szkół zatrudnionych jest 31 czynnych egzaminatorów, co pozytywnie wpływa na sposób prowadzenia procesu nauczania oraz wyniki egzaminów zawodowych.

Opracowywane przez Zespół analizy wyników egzaminów zewnętrznych ograniczały się do przetworzenia danych i informacji pobranych ze strony internetowej Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Łomży (OKE). W ograniczonym zakresie stosowano metody jakościowe oraz analizę wpływu uwarunkowań (kontekstu) osiągnięć edukacyjnych uczniów, w tym czynników pedagogicznych, na uzyskiwane efekty.

Stwierdzone nieprawidłowości polegały na:

- nieopracowaniu wieloletniego planu doskonalenia zawodowego nauczycieli, co było sprzeczne z postanowieniami § 6 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 29 marca 2002 r.²,
- niestaleniu przez Radę Pedagogiczną zasad organizacji doskonalenia zawodowego, pomimo obowiązku wynikającego z art. 41 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty³.

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

² Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dn. 29 marca 2002 r. w sprawie sposobu podziału środków na wspieranie doskonalenia zawodowego nauczycieli pomiędzy budżety wojewodów, form doskonalenia zawodowego dofinansowanych ze środków wyodrębnionych w budżetach organów prowadzących szkoły, wojewodów, ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania oraz szczegółowych kryteriów i trybu przyznawania tych środków. (Dz. U. Nr 46, poz. 430 ze zm.)

³ Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 ze zm.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Sposób i zakres wykorzystania egzaminów zewnętrznych do podnoszenia jakości nauczania

Opis stanu
faktycznego

1.1. Zgodnie z zapisami § 5 Statutu Zespołu Szkół, w jego skład wchodzi: Technikum Nr 5, V Liceum Ogólnokształcące (dalej „Liceum”) i Zasadnicza Szkoła Zawodowa Nr 5.
(dowód: akta kontroli str. 5-6)

W latach szkolnych 2009/2010 – 2012/2013 odpowiednio: 142, 134, 147 i 130 uczniów ukończyło edukację w Technikum, zaś 44, 33, 28 i 44 uczniów zakończyło naukę w Liceum. W roku szkolnym 2013/2014 do ostatniej klasy Technikum i Liceum uczęszcza odpowiednio 112 i 45 uczniów.
(dowód: akta kontroli str. 7)

W roku szkolnym 2013/2014, w stosunku do roku szkolnego 2009/2010, liczba zatrudnionych nauczycieli w Zespole Szkół utrzymywała się na podobnym poziomie (odpowiednio 80 i 78). Jednocześnie wzrosła liczba nauczycieli dyplomowanych (z 38 do 43) i mianowanych (z 22 do 23). Zmalała natomiast liczba nauczycieli kontraktowych (z 20 do 11), co wynikało z awansu zawodowego nauczycieli. W roku szkolnym 2013/2014 zatrudniono jednego stażystę.
(dowód: akta kontroli str. 8)

1.2. W okresie objętym kontrolą, Dyrektor Zespołu Szkół otrzymywał z OKE coroczne sprawozdania o wynikach egzaminów zewnętrznych, stosownie do wymogów określonych w art. 9c ust. 2 pkt 4 lit. a ustawy o systemie oświaty oraz świadectwa maturalne i potwierdzające kwalifikacje zawodowe wraz z arkuszami indywidualnych wyników osiągniętych na egzaminie maturalnym, a także zbiorcze informacje o wynikach uczniów. W latach szkolnych 2009/2010-2012/2013, OKE:

- pod koniec czerwca każdego roku przekazywała wraz z świadectwami maturalnymi arkusze indywidualnych wyników osiągniętych na egzaminie maturalnym z poszczególnych przedmiotów przez danego ucznia, natomiast pod koniec sierpnia przekazywano świadectwa potwierdzające kwalifikacje zawodowe oraz arkusze indywidualnych wyników osiągniętych z poszczególnych części egzaminu potwierdzającego te kwalifikacje,
- w lipcu przekazywano (drogą elektroniczną) indywidualne zestawienia wyników z poszczególnych przedmiotów maturalnych z uwzględnieniem uzyskanej punktacji za każde zadanie egzaminacyjne, zaś we wrześniu przekazywano zestawienia dotyczące indywidualnych wyników osiągniętych z poszczególnych części egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe,
- we wrześniu lub na początku października, w trakcie organizowanych przez OKE konferencji dotyczących uzyskanych wyników egzaminów zewnętrznych, przekazywano zbiorcze sprawozdania (w skali województwa podlaskiego i jego powiatów) z egzaminu maturalnego (odrębnie dla liceum i technikum) oraz z egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe,
- w październiku przekazywała informację o osiągnięciach maturzystów z województwa podlaskiego i warmińsko-mazurskiego, opracowane na podstawie wyników egzaminu maturalnego w poszczególnych latach. W dokumentach tych wskazywano m. in. mocne i słabe strony zdających (bez odniesienia się typów szkół) oraz stopień opanowania umiejętności sprawdzanych na poziomie podstawowym i rozszerzonym odrębnie dla każdego województwa,
- przekazywała informacje o wynikach egzaminu maturalnego przeprowadzanego w województwie podlaskim, z uwzględnieniem wszystkich typów szkół oraz parametrów statystycznych (mediana, średnia, odchylenia standardowe, odsetek sukcesów) wyników egzaminów z poszczególnych przedmiotów.
(dowód: akta kontroli, str. 9-10)

1.3. W latach 2010-2013 zdawalność egzaminu:

- a) maturalnego w Technikum była wyższa od średniej uzyskanej w województwie podlaskim oraz w kraju. I tak: w latach 2010-2013 odpowiednio: 138 (97,2% absolwentów), 132 (98,5%), 136 (92,5%) i 127 absolwentów (97,7%) przystąpiło do egzaminu, z tego: 119 (83,8%), 126 (95,5%), 125 (90,6%) i 122 (96,1%) uzyskało świadectwo dojrzałości, tj. kolejno: o 18,8, 32,9, 21,2 i 17 punktu procentowego więcej

niż w województwie oraz o 13,8, 19,5, 12,6 i 15,1 punktu procentowego więcej niż w kraju. W kolejnych trzyletnich okresach 2010-2012 i 2011-2013 w części:

- humanistycznej uzyskano wzrost wskaźnika EWD i średniego wyniku egzaminu, z odpowiednio – 0,8 do – 0,3 oraz z 99,2 do 99,7 pkt. Przy czym, z języka polskiego wielkości te wynosiły kolejno od – 0,9 do – 0,3 i od 98,9 pkt do 99,5 pkt. Osiągnięte wyniki plasują Technikum wśród „szkół wymagających pomocy”;
- matematyczno-przyrodniczej uzyskano wzrost wskaźnika EWD (z 6,6 do 7,0) oraz nieznaczny spadek średniego wyniku egzaminu (z 110,7 do 110,4 pkt). Przy czym, z matematyki wielkości te wyniosły od 6,4 do 6,7 oraz od 110,3 pkt do 109,9 pkt. Osiągnięte wskaźniki plasują Technikum wśród „szkół sukcesu”;

b) maturalnego w Liceum była zróżnicowana w stosunku do wyników uzyskanych w województwie oraz kraju. I tak: w latach 2010-2013 odpowiednio: 44 (100% absolwentów), 32 (97%), 24 (85,7%) i 43 absolwentów (97,7%) przystąpiło do egzaminu, z tego 38 (86,0%), 27 (81,8%), 24 (100%) i 38 (88,4%) uzyskało świadectwo dojrzałości, tj. kolejno o 24,2 i 9,0 punktów procentowych więcej w latach 2010 i 2012 oraz o 6,6 i 6,1 mniej od średniej wojewódzkiej w latach 2011 i 2013. Wynik ten był o 5,0, 11,2 i 5,6 punktu procentowego niższy od średniej krajowej w latach 2010, 2011 i 2013 oraz o 7,0 punktów procentowych wyższy w 2012 r. Według trzyletnich wskaźników EWD, w Liceum uzyskano, w latach 2010-2012 oraz 2011-2013, wzrost wskaźnika EWD i średniego wyniku egzaminu, zarówno w części: humanistycznej (z – 6,0 do – 2,7 oraz z 87,3 pkt do 90,1 pkt), jak i matematyczno-przyrodniczej (z – 2,0 do – 1,7 oraz z 88,7 pkt do 88,9 pkt). Przy czym, z języka polskiego wzrost ten wyniósł od – 5,0 do – 2,0 oraz od 88,5 pkt do 90,1 pkt, a z matematyki od – 2,3 do – 1,5 oraz od 88,6 pkt do 89,3 pkt. Osiągnięte wskaźniki plasują Liceum wśród „szkół wymagających pomocy”;

c) potwierdzającego kwalifikacje zawodowe w poszczególnych zawodach Technikum w latach 2010-2013 była zróżnicowana w porównaniu do średniej zdawalności w województwie podlaskim i w kraju. I tak w zawodzie:

- technik mechanik, do którego w latach 2010 i 2011 przystąpili wszyscy absolwenci, tj. odpowiednio: 41 i 28 osób (w latach 2012-2013 nie kształcono w tym zawodzie), z tego 38 (93,0%) i 26 (93,0%) zdających uzyskało dyplom, tj. o 35 i 27 punktów procentowych więcej od średniej wojewódzkiej oraz o 44 i 31 więcej niż w kraju,
- technik elektronik, do którego przystąpili wszyscy absolwenci (odpowiednio: 19, 17, 18 i 10), dyplom uzyskało kolejno 12 (63%), 15 (88%), 9 (50%) i 7 (70%) zdających, tj. o 26, 27, 6 i 6 punktów procentowych więcej od średniej wojewódzkiej oraz o 23, 33 i 8 więcej niż w kraju odpowiednio w latach 2010-2011 i 2013 i o 2 punkty procentowe mniej w 2012 r.,
- technik mechatronik, do którego przystąpiło odpowiednio: 13 (93%), 20 (100%), 24 (92%) i 12 (86%) absolwentów, z tego dyplom uzyskało kolejno 11 (85%), 17 (85%), 5 (21%) i 1 (8%) zdających, tj. o 43 i 42 punkty procentowe więcej od średniej wojewódzkiej oraz o 39 i 33 więcej niż w kraju w latach 2010-2011, natomiast w latach 2012-2013 uzyskano o 12 i 7 oraz o 19 i 23 punkty procentowe mniej od odpowiednio średniej wojewódzkiej i ogólnokrajowej,
- technik informatyk, do którego przystąpiło odpowiednio: 31 (100%), 23 (100%), 29 (100%) i 36 (95%) absolwentów, z tego dyplom uzyskało kolejno 22 (71%), 18 (78%), 22 (76%) i 26 (72%) zdających, tj. o 19, 23, 9 i 19 punktów procentowych więcej od średniej wojewódzkiej oraz o 18, 17, 6 i 15 więcej niż w kraju,
- technik teleinformatyk, do którego przystąpiło odpowiednio: 9 (90%), 22 (100%), 20 (83%) i 12 (100%) absolwentów, z tego dyplom uzyskało kolejno 7 (78%), 7 (32%), 15 (75%) i 7 (58%) zdających, tj. o 36 i 11 punktów procentowych więcej od średniej wojewódzkiej w 2010 i 2012 r. oraz o 37 i 17 mniej w 2011 i 2013 r., natomiast w stosunku do średniej krajowej wynik ten był o 21, 32 i 11 punktów procentowych wyższy odpowiednio w 2010, 2012 i 2013 r., zaś w 2011 r. było o 19 niższy,
- technik hotelarstwa, do którego przystąpiło odpowiednio: 25 (93%), 24 (100%), 15 (79%) i 21 (100%) absolwentów, z tego dyplom uzyskało kolejno: 16 (64%), 18 (75%), 8 (53%) i 19 (90%) zdających, tj. o 13, 19 i 17 punktów procentowych więcej od średniej wojewódzkiej w 2010, 2011 i 2013 r. oraz o 4 mniej w 2012 r., natomiast

w stosunku do średniej krajowej wynik ten był o 8, 19 i 15 punktów procentowych wyższy ww. latach., zaś w 2012 r. było o 6 punktów procentowych niższy.

Ponadto, w latach 2012-2013, do egzaminu w zawodzie technik pojazdów samochodowych przystąpiło odpowiednio 28 (90%) i 33 (94%) absolwentów, z tego dyplom uzyskało 28 (100%) i 30 osób (91%), tj. o 15 i 38 punktów procentowych więcej od średniej wojewódzkiej oraz o 20 i 34 więcej od średniej krajowej.

(dowód: akta kontroli str. 11-13)

1.4. W latach 2010-2013 w Technikum na odpowiednio 537, 533, 463, 101 i 73 zdających przedmioty maturalne na poziomie podstawowym (z języka polskiego, matematyki, języka angielskiego, fizyki i geografii) w przedziale od 30 do 49% punktów możliwych do zdobycia, wynik ten uzyskało 51%, 25%, 23%, 46% i 34% osób.

Wyniki staninowe z poszczególnych przedmiotów, w latach 2010-2013, kształtowały się następująco:

- z języka polskiego na poziomie podstawowym: IV, V, IV i V stanin i na poziomie rozszerzonym w 2010 r. - III, i w 2013 r. – II stanin (w latach 2011-2012 nie zdawano egzaminu na poziomie rozszerzonym),
- matematyki na poziomie podstawowym i rozszerzonym: V, VI, VI i VI stanin i na poziomie rozszerzonym: V, IV, IV i IV stanin,
- języka angielskiego na poziomie podstawowym i rozszerzonym: IV, IV, IV i V stanin
- fizyki na poziomie podstawowym: V, V, V i VI stanin i na poziomie rozszerzonym: IV, V, V i V stanin,
- geografii na poziomie podstawowym: VII, V, VI i V stanin i na poziomie rozszerzonym w latach 2011-2013: IV, V i VI stanin (w roku 2010 nie zdawano egzaminu na tym poziomie).

(dowód: akta kontroli str. 14)

1.4a. W latach 2010-2013 w Liceum na odpowiednio 144, 144, 122, 29, 32, 19 i 9 zdających przedmioty maturalne na poziomie podstawowym (z języka polskiego, matematyki, języka angielskiego, wiedzy o społeczeństwie, geografii, biologii i chemii) w przedziale od 30 do 49% punktów możliwych do zdobycia, wynik ten uzyskało kolejno: 47%, 33%, 32%, 48%, 22%, 37% i 33% osób.

Wyniki staninowe z poszczególnych przedmiotów w latach 2010-2013 kształtowały się następująco:

- z języka polskiego na poziomie podstawowym: IV, IV, VI i IV stanin i na poziomie rozszerzonym w latach 2010-2011 kolejno V i III stanin (w 2012-2013 nie zdawano egzaminu na poziomie rozszerzonym),
- matematyki na poziomie podstawowym: V, V, V i V stanin i na poziomie rozszerzonym w latach 2011-2013: IV, IV i VII stanin (w 2010 r. nie zdawano egzaminu na tym poziomie),
- języka angielskiego na poziomie podstawowym i rozszerzonym: IV, V, IV i IV stanin i na poziomie rozszerzonym: III, V, IV i II stanin,
- wiedzy o społeczeństwie na poziomie podstawowym: V, III, VI i VI stanin i na poziomie rozszerzonym w 2011 r. – II stanin (w 2010 r. i w latach 2012-2013 nie zdawano egzaminu na poziomie rozszerzonym),
- geografii na poziomie podstawowym: VI, IV, III i IV stanin i na poziomie rozszerzonym: IV, V, IV i V stanin,
- biologii na poziomie podstawowym: VI, VI, V i V stanin i na poziomie rozszerzonym w latach 2011-2013: III, IV i II stanin (w roku 2010 nie zdawano egzaminu na tym poziomie),
- chemii na poziomie podstawowym: IV, IV, V i VI stanin i na poziomie rozszerzonym w latach w 2013 r. – II stanin (w latach 2010 - 2012 nie zdawano egzaminu na tym poziomie).

(dowód: akta kontroli str. 15)

Nieliczna grupa absolwentów przystępowała do egzaminu maturalnego na poziomie rozszerzonym z przedmiotów obowiązkowych. Na przykład w latach 2010-2013 spośród odpowiednio:

- 537 i 144 zdających egzamin maturalny z języka polskiego w Technikum i Liceum, tylko 5 i 5 wybrało poziom rozszerzony,

- 553 i 144 zdających matematykę, poziom rozszerzony wybrało kolejno 80 i 5 uczniów, 463 i 122 zdających język angielski, tylko 62 i 11 zdawało egzamin na poziomie rozszerzonym. (dowód: akta kontroli str. 181-182)

W ocenie dyrektora Zespołu Szkół mała liczba uczniów wybierająca poziom rozszerzony na egzaminie maturalnym wynika z niskiej motywacji uczniów do weryfikowania swojej wiedzy na tym poziomie. (dowód: akta kontroli str. 292-293)

1.5. W latach 2010-2013 w Zespole Szkół corocznie analizowano wyniki egzaminów zewnętrznych przeprowadzanych w Technikum i Liceum oraz dokonywano rozpoznania poziomu osiągnięć uczniów w formie sprawdzianów na „wejściu” etapu edukacji oraz w trakcie i pod koniec nauki. Ponadto, dyrektor Zespołu Szkół i jego zastępca ds. dydaktycznych, sporządzili cztery roczne oraz jedną wieloletnią (za lata szkolne 2009/2010-2012/2013) analizę zdawalności egzaminów zewnętrznych ww. okresie. I tak:

- każdy nauczyciel lub grupa nauczycieli z danego przedmiotu opracowywała za dany rok szkolny oraz za dwa lub trzy kolejne lata szkolne roczne i wieloletnie raporty (analizy) wyników z egzaminów maturalnych i egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe z nauczanych przedmiotów, w których zawarto: podstawowe miary statystyczne zdawalności w poszczególnych oddziałach (tj. wskaźniki łatwości zadań, średni i najczęściej występujący wynik uzyskany przez poszczególne oddziały, wyniki najniższe i najwyższe, wyniki w skali staninowej dla poziomu podstawowego i rozszerzonego, wynik środkowy zbioru, wynik najczęściej występujący w grupie oraz odchylenia standardowe), wyniki egzaminów w skali staninowej dla Technikum i Liceum, rozkład wyników uzyskanych za poszczególne zadania egzaminacyjne przez każdego ucznia, wskaźniki łatwości poszczególnych zadań oraz podsumowanie osiągniętych wyników wraz z wnioskami zmierzającymi do poprawy wyników nauczania danego przedmiotu. Ponadto, wyniki te zestawiano z wynikami uzyskiwanymi w skali województwa podlaskiego ujmowanymi na stronach internetowych OKE.

(dowód: akta kontroli str. 16-83, 84-121 i 290-291)

- powyższe raporty były, w zależności od rodzaju przedmiotu, analizowane przez członków czterech komisji przedmiotowych, tj. komisji przedmiotów: humanistycznych (11 członków), języków obcych (11), matematyczno-przyrodniczych (10) i zawodowych (24). W protokołach z posiedzeń komisji zawarto adnotacje o dokonanej analizie wyników egzaminu maturalnego lub egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe oraz wnioski dotyczące podniesienia poziomu nauczania, wynikające z analizy osiągniętych wyników przez uczniów z poszczególnych przedmiotów i zadań egzaminacyjnych. Wnioski te dotyczyły głównie: intensyfikacji pracy z uczniami w zakresie poprawy wiedzy i umiejętności wymaganych na egzaminach zewnętrznych z danego przedmiotu, kontynuowania zajęć dodatkowych z uczniami słabymi i zdolnymi, konieczności powtarzania z uczniami trudniejszych treści programowych, stałego informowania rodziców uczniów o osiąganych przez ich dzieci wyników w nauce. W omawianych protokołach nie odnoszono się jednak do realizacji wniosków z poprzedniego roku;

(dowód: akta kontroli str. 122-139)

- we wrześniu lub październiku każdego roku szkolnego, w celu określenia faktycznego stanu wiedzy uczniów I klas Technikum i Liceum, przeprowadzano sprawdziany diagnostyczne z języka polskiego, matematyki i języka angielskiego (nie ujęte w wewnątrzszkolnym systemie oceniania), które wykazywały na ogół niski poziom wiedzy i umiejętności uczniów z zakresu podstawy programowej gimnazjum. Zdaniem oceniających, uczniowie mieli duże zaległości, w tym szczególnie z matematyki (dyrektor Zespołu Szkół nie nawiązywał jednak kontaktu z gimnazjami, w których kształcili się jego uczniowie w celu poprawy efektów nauczania w tych szkołach). Następnie, pod koniec nauki w klasie I przeprowadzano kolejne sprawdziany z tych przedmiotów. Wynika z nich, że po roku nauki w Technikum i Liceum odnotowano poprawę efektów nauczania. Ponadto, pod koniec roku szkolnego w klasach przedmaturalnych przeprowadzano z tych przedmiotów kolejne sprawdziany, po których dokonywano analizy osiągniętych wyników uczniów. I tak: sprawdziany w latach 2010-2013 z: języka polskiego zaliczało od 72% do 88% uczniów, z języków obcych od 75% do 88%

i matematyki od 45% do 69%. Ponadto w raportach zawarto wnioski zmierzające do dalszej poprawy efektów nauczania, które w większości były powtarzane w każdym z tych lat. Ukierunkowane one były głównie na: różnicowanie metod pracy z uczniami słabszymi i zdolnymi, usprawnienie procesu nauczania, wprowadzanie większej liczby ćwiczeń praktycznych, poprawę koncentracji uczniów na zajęciach, doskonalenie czytania ze zrozumieniem, stosowania w większym wymiarze ćwiczeń praktycznych i poprawę umiejętności analizowania; (dowód: akta kontroli str. 140-161 i 298)

- w grudniu każdego roku dyrektor Zespołu Szkół wraz z zastępcą ds. dydaktycznych – na podstawie analiz przedmiotowych sporządzanych przez nauczycieli – opracowywali „analizy roczne wyników przystępowalności i zdawalności egzaminu maturalnego na poziomie podstawowym i rozszerzonym” odrębnie dla Technikum i Liceum oraz „analizy zmian przystępowalności i zdawalności egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe” (przy współudziale kierownika szkolenia praktycznego). Ponadto w grudniu 2013 r. opracowali wieloletnią analizę w tym zakresie za lata szkolne 2009/2010-2012/2013. Oprócz ujęcia w tych dokumentach danych statystycznych odnoszących się do: przystępowalności do egzaminów zewnętrznych, zdawalności, uzyskanych wyników, wskaźników EWD (tylko w analizie wieloletniej) oraz wybieralności poszczególnych przedmiotów dodatkowych, zawarto także wnioski podsumowujące dydaktyczne osiągnięcia szkoły oraz ogólne wnioski przeznaczone do realizacji. W podsumowaniu wyników w:

- Technikum stwierdzono, że „działania dydaktyczne szkoły zmierzają w dobrym kierunku i dają możliwości dalszego kształcenia na poziomie wyższym”,
- Liceum zapisano, iż szkoła mimo ujemnych wskaźników EWD stale je poprawia, co oznacza, że działania podjęte w Liceum stwarzają dobre warunki do zdobywania wiedzy i umiejętności.

Natomiast w zakresie poprawy wyników zdawalności egzaminów zewnętrznych wnioskowano m. in. o: kontynuowanie diagnozy „na wejściu” uczniów do klas pierwszych oraz na końcowym etapie edukacji, doposażenie pracowni specjalistycznych oraz informowanie rodziców uczniów o ich wynikach (zagadnienie to opisano szerzej w pkt. 2.1. niniejszego wystąpienia pokontrolnego).

W dokumentach powyższych nie określono jednak przyczyn osiągnięcia niższych lub wyższych wyników osiąganych w poszczególnych oddziałach.

(dowód: akta kontroli str. 162-197)

1.6. Wszyscy nauczyciele przedmiotów egzaminacyjnych Liceum (20) i Technikum (35) posiadali wymagany poziom i kierunek wykształcenia określony w § 2 ust. 1 i § 11 ust. 1 pkt 1 i ust. 2 pkt 2 i 3 rozporządzenia Ministra Edukacji narodowej z dnia 12 marca 2009 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli.⁴ Spośród 55 nauczycieli przedmiotów egzaminacyjnych Zespołu Szkół:

- 32 ukończyło łącznie 98 form doskonalenia zawodowego (w tym 55 przed 1 września 2009 r.) z zakresu: diagnostyki edukacyjnej, egzaminowania, pomiaru dydaktycznego lub sprawdzania i oceniania osiągnięć uczniów, z tego: 24 nauczycieli ukończyło formy (tj. szkolenia, kursy, warsztaty i konferencje), trwające do 5 godz., 53 – od 6 do 20 godz., 8 – od 21 do 40 godz. i 13 – od 41 do 60 godz. (w tym 10 z pomiaru dydaktycznego). Żaden z nauczycieli natomiast nie ukończył studiów podyplomowych lub kursów kwalifikacyjnych w tym zakresie;
- 31 było czynnymi egzaminatorami, zatrudnianymi przez dyrektora OKE do sprawdzania pisemnych prac uczniów, w tym 30 nabyło uprawnienia przez 2010 r.,
- 29 posiadało stopień nauczyciela dyplomowanego, 17 – nauczyciela mianowanego, 8 – kontraktowego i jeden – nauczyciela stażysty. (dowód: akta kontroli str. 198-205)

⁴ Dz. U. z 2013 r., poz. 1207

Ustalone
nieprawidłowości

Uwagi dotyczące
badanej działalności

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę, że:

1) W Biuletynie Informacji Publicznej Zespołu Szkół oraz na jego stronie internetowej nie zamieszczano wyników egzaminów zewnętrznych w ujęciu rocznym oraz wieloletnim, a także nie wskazano linku do strony OKE, na której zamieszczono ogólnodostępne informacje dla poszczególnych powiatów w omawianym zakresie. W rezultacie, rodzice uczniów oraz inne osoby zainteresowane nie miały dostępu do tych informacji bezpośrednio ze strony internetowej Zespołu Szkół.

2) W opracowywanych corocznie analizach wyników egzaminów zewnętrznych, w których przetwarzano dane otrzymane z OKE (w postaci zestawień i prezentacji graficznych) nie stosowano metod analizy jakościowej w celu odpowiedniej interpretacji i wartościowania wyników. W analizach nie uwzględniano wpływu czynników zewnętrznych (indywidualnych uczniów i środowiskowych), jak również pedagogicznych na uzyskiwane efekty. Nie analizowano także rocznych wskaźników EWD z matematyki na poziomie podstawowym za lata 2010-2013 oraz trzyletnich - za lata 2010-2012 i 2011-2013.

3) Nie porównywano postępu efektywności nauczania poszczególnych roczników na „wejściu” i „wyjściu” cyklu nauczania w skali staninowej; ograniczano się jedynie do porównania wyników uzyskanych ze sprawdzianów na początku i w trakcie nauki (co opisano w pkt. 1.1.5. niniejszego wystąpienia pokontrolnego).

4) Żaden z 55 nauczycieli przedmiotów egzaminacyjnych nie ukończył jakiegokolwiek formy doskonalenia zawodowego w zakresie analizy wyników na podstawie metody EWD, zaś tylko jeden ukończył szkolenie dotyczące interpretacji wyników egzaminów. Ponadto 18 nauczycieli nie ukończyło w swojej karierze zawodowej żadnej formy doskonalenia zawodowego w zakresie: diagnostyki edukacyjnej, ewaluacji, pomiaru dydaktycznego oraz egzaminowania i badania osiągnięć edukacyjnych uczniów. Mogło to mieć wpływ na dokonywanie niepełnych analiz wyników sprawdzianów i egzaminów zewnętrznych, służących do poprawy wyników nauczania.

Dyrektor Zespołu Szkół wyjaśnił, że:

- „wyników egzaminów zewnętrznych nie publikowano w BIP oraz na stronie internetowej Zespołu Szkół ponieważ uznano, iż publikacje te są zbędne, gdyż dane te corocznie zamieszczane są na stronie internetowej OKE w porównaniu z wynikami osiąganymi w powiecie i województwie. Jednocześnie nadmieniam, że kontakt z rodzicami jest stały poprzez organizowanie okresowych zebrań klasowych i ogólnoszkolnych oraz kontaktów indywidualnych.
- nieuwzględnianie wskaźników EWD w analizach z lat 2010-2013, wynikało z faktu, że było to narzędzie pilotażowe dla szkół ponadgimnazjalnych i tym samym nie w pełni zrozumiałe w aspekcie jego praktycznego zastosowania. Brak natomiast w zbiorczych analizach zdawalności egzaminu maturalnego na poziomie podstawowym i rozszerzonym zapisów dotyczących: interpretacji i wartościowania wyników egzaminów zewnętrznych, rozkładu wyników poszczególnych oddziałów, analiz poziomu wykonywania sprawdzianów oraz przyczyn osiągania niższych lub wyższych wyników w poszczególnych oddziałach, wynikał z przeoczenia tych instrumentów analitycznych, spowodowanego brakiem doświadczenia w tym zakresie,
- nieukończenie przez 18 nauczycieli żadnej formy doskonalenia zawodowego w omawianym zakresie oraz przez żadnego nauczyciela przedmiotów egzaminacyjnych form doskonalenia zawodowego dotyczących analizy wyników na podstawie wskaźników EWD i tylko przez jednego - szkolenia dotyczącego interpretacji wyników egzaminów, wynikało z faktu, że na poszczególne formy doskonalenia zawodowego byli kierowani tylko nauczyciele, którzy złożyli stosowny wniosek, wynikający z potrzeb szkoły. Pozostali nauczyciele nie ubiegali się o takie szkolenia i tym samym nie byli kierowani na nie”.
(dowód: akta kontroli str. 292-293)

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli zakres analiz wyników egzaminów zewnętrznych, nieograniczający się do przedstawienia w formie opisowej i graficznej zbioru danych przekazywanych corocznie przez OKE, a wzbogacony o interpretację jakościową pozwoliłby na definiowanie kompleksowych wniosków służących podniesieniu efektów nauczania.

2. Efekty wykorzystania wyników egzaminów zewnętrznych do podnoszenia jakości nauczania w Zespole Szkół

2.1. W roku szkolnym 2011/2012 i 2012/2013, dyrektor Zespołu Szkół zawarł w „rocznych analizach wyników przystępowalności i zdawalności egzaminu maturalnego na poziomie podstawowym i rozszerzonym” odpowiednio 6 i 5 wniosków dotyczących poprawy efektywności nauczania.

Wnioski te dotyczyły: 1) stosowania aktywizujących metod pracy na lekcjach, 2) dokonywania diagnozy wiedzy i umiejętności uczniów z obowiązkowych przedmiotów egzaminacyjnych w klasach przedmaturalnych i maturalnych, 3) podjęcia działań zmierzających do zwiększenia motywacji uczniów klas maturalnych do nauki, 4) informowania rodziców uczniów o wynikach diagnoz, 5) kierowania nauczycieli języków obcych na szkolenia zwiększające ich kompetencje do nauczanego przedmiotu oraz nadające im dodatkowe uprawnienia egzaminacyjne, 6) doposażenia pracowni w sprzęt multimedialny i 7) prowadzenia dodatkowych zajęć wyrównawczych z uczniami klas maturalnych. Wnioski nr 1, 2, i 7 sformułowane w roku szkolnym 2011/2012 zostały powtórzone w kolejnym roku. Wszystkie wnioski zostały zrealizowane co potwierdzają zapisy w: arkuszach obserwacji i w dziennikach lekcyjnych oraz faktura VAT dotycząca zakupu rzutnika do pracowni języka polskiego i zaświadczenia o ukończonych szkoleniach przez 8 nauczycieli języków obcych.

Dyrektor w ramach sprawowanego nadzoru pedagogicznego nie odniósł się w kolejnych latach szkolnych do efektów realizacji wniosków.

(dowód: akta kontroli str.166-169, 177-180 i 206-207)

Dyrektor Zespołu Szkół wyjaśnił, że:

- „powtarzanie wniosków do realizacji z lat ubiegłych wynikało z faktu, że były one aktualne w każdym roku szkolnym, z uwagi na ich duże znaczenie w prawidłowym przebiegu procesu dydaktycznego,
- brak potwierdzenia w innych dokumentach planistycznych (o charakterze obligatoryjnym) części wniosków skierowanych do realizacji ujętych w corocznych analizach przystępowalności i zdawalności egzaminów zewnętrznych, wynikał z przeoczenia. Jednocześnie nadmieniam, że wszystkie wnioski zawarte ww. analizach były realizowane – co osobiście wraz z zastępcami, sprawdzałem w trakcie prowadzonych obserwacji”.

(dowód: akta kontroli str. 292-293)

Ponadto, dyrektor Zespołu Szkół sformułował ww. latach szkolnych w innych dokumentach niż ww. analizy odpowiednio 6 i 7 wniosków dotyczących poprawy wyników nauczania. Wnioski te nie wynikały bezpośrednio z analizy wyników egzaminów zewnętrznych. W roku szkolnym 2011/2012 i 2012/2013 sformułowano i realizowano odpowiednio:

- po dwa wnioski dotyczące kontynuowania wprowadzania aktywizujących metod nauczania oraz pełniejszego wykorzystania narzędzi multimedialnych na lekcjach (zawarte w planie nadzoru pedagogicznego i informacjach z realizacji tego planu);
- po jednym wniosku w zakresie poprawy wyposażenia szkoły w środki dydaktyczne, 1 i 2 wnioski odnoszące się do intensyfikacji współpracy z rodzicami (zawarte w protokołach z posiedzeń komisji przedmiotowych i posiedzeń rady pedagogicznej), po jednym wniosku w zakresie doskonalenia zawodowego nauczycieli (8 nauczycieli języków obcych uzyskało uprawnienia egzaminatora) oraz przeszkolenia członków Rady Pedagogicznej w zakresie wykorzystania wyników egzaminów zewnętrznych (protokoły z posiedzeń rady pedagogicznej i plan nadzoru pedagogicznego na rok szkolny 2013/2014);
- po jednym wniosku dotyczącym kontynuowania wewnętrznych badań osiągnięć edukacyjnych uczniów, poprzez prowadzenie corocznych analiz i diagnoz w tym zakresie – poczynając od sprawdzenia poziomu wiedzy uczniów klas pierwszych na początku i końcu roku szkolnego, a kończąc na próbnych egzaminach maturalnych i potwierdzających kwalifikacje zawodowe (zawarte w protokołach z posiedzeń komisji

przedmiotowych i posiedzeń rady pedagogicznej). Fakt realizacji ww. wniosków odnotowano w protokołach.

Wszystkie wnioski zostały zrealizowane, co potwierdzają zapisy w arkuszach obserwacji zajęć, dziennikach lekcyjnych oraz w raportach z diagnoz z przeprowadzonych sprawdzianów z poszczególnych przedmiotów w klasach pierwszych, przedmaturalnych i maturalnych. (dowód: akta kontroli str. 208-211)

2.2. W okresie objętym kontrolą rodzice uczniów i uczniowie pełnoletni nie kierowali do dyrektora Zespołu Szkół skarg związanych z przeprowadzaniem egzaminów zewnętrznych. (dowód: akta kontroli str. 245)

2.3. Na wzrost wyników dydaktycznych w Zespole Szkół w latach 2010-2013 miało wpływ:

- uzyskanie przez 31 nauczycieli przedmiotów egzaminacyjnych uprawnień egzaminatora, w tym 30 przed 2010 r.,
- organizowanie dodatkowych zajęć z przedmiotów egzaminacyjnych. W latach szkolnych 2009/2010-2012/2013 z: matematyki przeprowadzono 562 godziny lekcyjne, języka polskiego 184 godziny oraz języka angielskiego - 516 godzin,
- funkcjonowanie wewnątrzszkolnego i przedmiotowych systemów oceniania, opracowanych na podstawie rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych⁵. W ramach oceniania wewnątrzszkolnego nauczyciele przedmiotów egzaminacyjnych określili wymagania programowe, odnoszące się do pięciu poziomów (poziom: konieczny, podstawowy, rozszerzony, dopełniający i wykraczający) wraz z przyporządkowanym im katalogiem wymagań programowych na poszczególne stopnie szkolne (od oceny dopuszczającej do celującej) .

(dowód: akta kontroli, str. 288-289 i 300-327 oraz 414-17)

W ocenie dyrektora Zespołu Szkół, wzrost wyników dydaktycznych w latach 2010-2013 wynikał przede wszystkim z wysokich kwalifikacji zawodowych nauczycieli i ich zaangażowania w proces dydaktyczno-wychowawczy oraz diagnozowania postępów edukacyjnych uczniów. (dowód: akta kontroli str. 299)

2.4. W ramach sprawowanego nadzoru pedagogicznego Dyrektor Zespołu Szkół:

- 1) opracowywał na każdy rok szkolny plany nadzoru pedagogicznego. W planach tych uwzględniono wymagania określone w § 21 ust. 1-2 rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 października 2009 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego⁶.
- 2) opracowywał po każdym semestrze sprawozdanie z przebiegu pracy dydaktycznej oraz realizacji zadań określonych w planie nadzoru pedagogicznego. Działania te nie odnosiły się jednak do tematyki egzaminów zewnętrznych, co opisano poniżej w podpunkcie „uwagi dotyczące badanej działalności”.
- 3) przeprowadzał obserwacje zajęć lekcyjnych przedmiotów egzaminacyjnych (w roku szkolnym 2012/2013 i 2013/2014 przeprowadzono odpowiednio 24 i 21 obserwacji)

(dowód: akta kontroli str. 212-244 i 292 - 293)

Tematyka zaplanowanej i przeprowadzonej ewaluacji wewnętrznej (wymaganej w § 20 ust. 1 pkt 1 powołanego rozporządzenia) dotyczyła: 1) dokonania oceny analiz wyników egzaminów zewnętrznych (rok szkolny 2009/2010), 2) diagnozy wiedzy i umiejętności wynikających z podstawy programowej i realizowanych w szkole programów nauczania (2010/2011), 3) diagnozowania skuteczności wykorzystania wyników egzaminów zewnętrznych i sprawdzianów (2011/2012), 4) funkcjonowanie szkoły w środowisku lokalnym – w szczególności w zakresie współpracy z rodzicami uczniów (2012/2013) oraz 5) respektowania norm społecznych (2013/2014). Wnioski z przeprowadzonej ewaluacji, które sukcesywnie realizowano, dotyczyły: ujednolicenia raportów z analiz wyników egzaminów zewnętrznych (rok szkolny 2009/2010), kontynuowania realizacji zajęć pozalekcyjnych przygotowujących do egzaminu maturalnego i zawodowego oraz zachęcanie uczniów do uczestnictwa w tych zajęciach (2010/2011), poprawy relacji międzyludzkich, a zwłaszcza pomiędzy nauczycielami i uczniami oraz między nauczycielami

⁵ Dz. U. Nr 83, poz. 562 ze zm.

⁶ Dz. U. Nr 164, poz. 1324 ze zm.

w zakresie wymiany informacji dydaktyczno-wychowawczych (2011/2012), usprawnienia procesu komunikowania się z rodzicami uczniów (2013/2014.).

Stosownie do § 22 ww. rozporządzenia, dyrektor Zespołu Szkół w sierpniu każdego roku przedstawiał Radzie Pedagogicznej informacje o sprawowanym nadzorze pedagogicznym w danym roku szkolnym, zawierające m. in. wyniki i wnioski z tego nadzoru. Z informacji tych wynikało m.in., że: nauczyciele prawidłowo realizują przyjęte programy nauczania oraz plany zajęć pozalekcyjnych, właściwie stosowany jest wewnętrzny i przedmiotowy systemy oceniania, wychowawcy i nauczyciele wywiązali się z obowiązku informowania uczniów i rodziców o ocenach bieżących oraz semestralnych, dokonywano analizy wyników egzaminów maturalnych i potwierdzających kwalifikacje zawodowe, realizowano wnioski wynikające z tych analiz oraz kontynuowano przeprowadzanie sprawdzianów diagnostycznych na tzw. „wejściu” oraz na koniec klasy pierwszej i w klasach przedmaturalnych. W dokumentach tych wykazano także obszary wymagające dalszego doskonalenia (powtarzane w każdym roku szkolnym), a zwłaszcza dotyczące: indywidualizacji pracy na lekcji, stosowania aktywnych metod pracy i pełnego wykorzystania środków multimedialnych, planowania harmonijnego przebiegu zajęć lekcyjnych, systematycznego oceniania uczniów oraz motywowania uczniów do aktywnego udziału w zajęciach.

Dyrektor szkoły, prezentując w kolejnym roku szkolnym wnioski z nadzoru pedagogicznego, nie odnosił się do efektów wdrażania wniosków z poprzedniego roku szkolnego.

W zakresie kontroli sprawowanej w ramach nadzoru pedagogicznego (o której mowa w § 20 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia) zaplanowano i realizowano kontrole dotyczące kolejno: 1) prawidłowości dokumentowania przebiegu procesu nauczania (rok szkolny 2009/2010), 2) prawidłowości oceniania uczniów w aspekcie wymagań wewnętrznego systemu oceniania (2010/2011), 3) realizacji podstawy programowej i ramowych planów nauczania wraz z monitorowaniem zajęć pozalekcyjnych (2011/2012), 4) realizacji podstawy programowej i ramowych planów nauczania wraz z monitorowaniem sposobu wykorzystania wyników egzaminów zewnętrznych w procesie dydaktycznym (2012/2013) oraz 5) realizacji podstawy programowej i ramowych planów nauczania wraz z monitorowaniem wybranych obszarów pracy nauczycieli (2013/2014). Zaplanowane kontrole zostały zrealizowane, co potwierdzają zapisy w dziennikach lekcyjnych, arkuszach kontroli oraz w kartach obserwacji zajęć lekcyjnych. Z dokumentów tych wynika, że prawidłowo dokumentowany jest przebieg nauczania, uczniowie są oceniani według zasad określonych w wewnętrznym systemie oceniania i w przedmiotowych systemach oceniania oraz realizowana jest podstawa programowa zgodnie z programami nauczania. (dowód: akta kontroli str. 328-373, 374 -413)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowości polegające na:

- 1) Nieopracowaniu wieloletniego planu doskonalenia zawodowego nauczycieli, wbrew wymogom § 6 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 29 marca 2002 r. w sprawie sposobu podziału środków na wspieranie doskonalenia zawodowego nauczycieli⁷, który powinien uwzględniać program rozwoju szkoły (opracowany na lata 2011-2016) i związane z tym potrzeby kadrowe, plany rozwoju zawodowego poszczególnych nauczycieli, wnioski nauczycieli o dofinansowanie form doskonalenia zawodowego. Skutkowało to brakiem kompleksowego podejścia do kwestii kształcenia i doskonalenia nauczycieli. Nie w pełni także wykorzystano środki zaplanowane na powyższe zadanie, ponieważ w latach 2009-2013 wykorzystano kolejno: 8.247 zł (92% planu) 14.062 zł (79% planu), 10.325 zł (63%), 16.033 zł (100%) i 11.378 zł (99%). Sprawozdania z wykorzystania tych środków składano organowi prowadzącemu w wymaganym terminie (do 31 marca za poprzedni rok budżetowy).
- 2) Nieustaleniu przez Radę Pedagogiczną zasad organizacji doskonalenia zawodowego, pomimo obowiązku wynikającego z art. 41 ust. 1 pkt 4 ustawy o systemie oświaty. W rezultacie nie uregulowano zasad systemowego rozpoznawania potrzeb nauczycieli, opracowania na tej podstawie planu wieloletniego doskonalenia, sposobu jego aktualizacji, monitorowania realizacji oraz oceny efektów doskonalenia.

⁷ Dz. U. Nr 46, poz. 430 ze zm.

Dyrektor Zespołu Szkół – jako przewodniczący Rady Pedagogicznej, odpowiedzialny zgodnie z art. 40 ust. 4 i 6 ustawy o systemie oświaty za prowadzenie i przygotowywanie zebrań Rady – wyjaśnił, że nieopracowanie wieloletniego planu doskonalenia zawodowego nauczycieli wynikało z przeoczenia tego wymogu, podobnie jak nieustalenie przez Radę Pedagogiczną zasad organizacji doskonalenia zawodowego.

(dowód: akta kontroli, str. 292-293 i 418-421)

2.5. Z otrzymanych informacji, obejmujących lata 2010-2013, od:

- Podlaskiego Kuratora Oświaty wynika, że organ nadzoru pedagogicznego nie przeprowadzał w Zespole Szkół ewaluacji w zakresie zdawalności egzaminów zewnętrznych, ponieważ zgodnie z planami nadzoru pedagogicznego województwa podlaskiego, opracowywanymi na podstawie wskazań Ministra Edukacji Narodowej, w Zespole Szkół zaplanowano i przeprowadzono w roku szkolnym 2011/2012 jedynie ewaluację problemową w obszarze wskazanym przez MEN, odnoszącym się do obszaru „Zarządzanie szkołą”,
- Prezydenta Miasta Łomża wynika, że organ prowadzący nie udzielał kontrolowanej szkole wsparcia w zakresie podniesienia wyników dydaktycznych mierzonych poziomem zdawalności egzaminów zewnętrznych, gdyż szkoła osiągała zadawalające, wyższe od przeciętnych, wyniki w tym zakresie. (dowód: akta kontroli, str. 246-287)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę, że:

- 1) W sporządzonych, w latach 2010-2013, corocznych analizach wyników egzaminów zewnętrznych nie odnoszono się do efektów realizacji wniosków, dotyczących poprawy poziomu nauczania, przyjętych do realizacji w poprzednim roku szkolnym.
- 2) Przeprowadzane w Zespole Szkół obserwacje obowiązkowych zajęć edukacyjnych nie dotyczyły wdrażania przez nauczycieli wniosków wynikających z analiz egzaminów zewnętrznych. Dyrektor Zespołu Szkół wyjaśnił, że było to spowodowane przeoczeniem.

(dowód: akta kontroli, str. 206-207 i 292-293)

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia, wykorzystanie wyników egzaminów zewnętrznych do podnoszenia jakości nauczania w Technikum, w odróżnieniu od Liceum, w którym efekty nauczania były niezadowolające.

3. Badania ankietowe nauczycieli przedmiotów egzaminacyjnych oraz uczniów ostatnich klas Technikum i Liceum⁸.

Z przeprowadzonych ankiet wynika, że prawie wszyscy nauczyciele wysoko oceniają przydatność egzaminów zewnętrznych w aspekcie poprawy poziomu nauczania. Wszyscy respondenci stwierdzili, że zapewniono im wsparcie dydaktyczno-metodyczne dotyczące sprawdzania i egzaminowania uczniów, zbiory danych z OKE o wynikach z egzaminów są przydatne do wewnątrzszkolnych analiz, zaś wynik szkoły z egzaminu zewnętrznego jest dla nich ważny lub bardzo ważny. Prawie wszyscy nauczyciele (49 ankietowanych) wskazali, że posiadają odpowiednie kompetencje z zakresu analizy wyników egzaminów zewnętrznych, a 39 z nich (75%) wykorzystuje wnioski i rekomendacje z tych analiz do doskonalenia własnego systemu dydaktycznego. 38 nauczycieli (73%) odpowiedziało, że stosują poziomowanie wymagań programowych, a pozostali (14), że „raczej tak”. 34 nauczycieli (65%) uważa, że dysponuje środkami dydaktycznymi umożliwiającymi realizację podstawy programowej, a pozostali (18), że „raczej tak”. 42 nauczycieli (82%) jest zdania, iż egzamin zewnętrzny w sposób obiektywny sprawdza wiedzę i umiejętności uczniów lub, że - „raczej tak”, natomiast 17 uznaje próg 30% zdawalności przedmiotów maturalnych za zbyt niski, 4 – nie ma zdania na ten temat, a 8 – poszerzyło możliwość odpowiedzi na to pytanie dopisując opinię, że jest to próg wystarczający, zaś 9 uważa, że próg zdawalności powinien wynosić 40%, 8 że 50%, 11 że 30%, a jeden nie ma zdania. Odpowiednio 14 i 38 nauczycieli stwierdziło, że wynik szkoły z egzaminu zewnętrznego jest ważny i bardzo ważny.

⁸ Badania ankietowe, którymi objęto wszystkich obecnych nauczycieli przedmiotów egzaminacyjnych (tj. 52 z 55) oraz uczniów (136 z 153), miały na celu zebranie opinii nauczycieli oraz uczniów ostatnich klas Technikum i Liceum na temat przydatności egzaminów zewnętrznych do doskonalenia jakości nauczania oraz przygotowania uczniów do tych sprawdzianów.

Uczniowie natomiast mają bardziej zróżnicowane, jednak na ogół pozytywne, opinie o przygotowaniu do egzaminów. Wszyscy ankietowani stwierdzili, że znają szkolne zasady oceniania i wymagania edukacyjne z przedmiotów egzaminacyjnych, 84 (62%) wyraziło opinię, że ich motywacja do nauki wzrosła lub bardzo wzrosła, 109 (80%) sądzi, iż nauczyciele zawsze lub często udzielają im pomocy, połowa (69, tj. 51%) jest zdania, że zostali dobrze przygotowani do egzaminów, 58 (43%) – że egzamin rzetelnie sprawdza ich osiągnięcia, a 101 (74%) zna wyniki egzaminu maturalnego w szkole w porównaniu do wyników innych szkół w powiecie. (dowód: akta kontroli, str. 294-297)

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli⁹, wnosi o:

1. Rozważenie wykorzystania w analizach wyników egzaminów zewnętrznych metod oceny jakościowej, w tym analizy wpływu uwarunkowań środowiskowych uczniów i czynników pedagogicznych na uzyskiwane efekty kształcenia w Zespole.
2. Opracowanie i realizowanie wieloletniego planu doskonalenia zawodowego nauczycieli, o którym mowa w § 6 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 29 marca 2002 r. w sprawie sposobu podziału środków na wspieranie doskonalenia zawodowego nauczycieli.
3. Doprowadzenie do ustalenia przez Radę Pedagogiczną Zespołu Szkół zasad organizacji doskonalenia zawodowego, stosownie do art. 41 ust. 1 pkt 4 ustawy o systemie oświaty.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden kierownikowi jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Białymstoku.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 30 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Białystok, dnia 16 maja 2014 r.

Kontroler
Janusz Zawirski
główny specjalista kontroli państwowej

DYREKTOR DELEGATURY
Najwyższej Izby Kontroli
z up. WICEDYREKTOR
Agata Ciupa

.....
podpis

.....
podpis

⁹ Dz. U. z 2012 r., poz. 82. ze zm., zwana dalej „ustawą o NIK”.